

Cauza 222/86

**Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football
(Unectef)**

împotriva

lui Georges Heylens și alții

(cerere pentru pronunțarea unei hotărâri preliminare,
formulată de Tribunal de grande instance din Lille)

„Libera circulație a lucrătorilor - Echivalarea diplomelor - Antrenor sportiv”

HOTĂRÂREA CURȚII

din 15 octombrie 1987*

În cauza 222/86,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către Tribunal de grande instance din Lille (a opta cameră penală) pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe, între

**Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football
(Unectef)**, sindicat profesionist cu sediul la Paris, pe de o parte,

și

- **Georges Heylens**, antrenor de fotbal, cu domiciliul în La Madeleine (Franța),
- **Jacques Dewailly**, președinte și director general al société anonyme d'économie mixte „Lille Olympic Sporting Club”, cu domiciliul în Villeneuve-d'Ascq (Franța),
- **Jacques Amyot**, director general al aceleiași societăți, cu domiciliul în Templemars (Franța),
- **Roger Deschodt**, director general al aceleiași societăți, cu domiciliul în Faches-Thumesnil (Franța), pe de altă parte,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 48 din Tratatul CEE.

CURTEA,

compusă din domnii Mackenzie Stuart, președinte, G. Bosco, O. Due, J. C. Moitinho de Almeida și G. C. Rodríguez Iglesias, președinți de cameră, T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joliet, T. F. O'Higgins și F. Schockweiler, judecători,

avocat general: domnul G. F. Mancini,

grefier: domnul J. A. Pompe, grefier adjunct,

* Limba de procedură: franceza.

având în vedere observațiile prezentate:

- pentru Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef), reclamant în acțiunea principală, de Maître J.-J. Bertrand, în procedura scrisă și în procedura orală,
- pentru domnii Georges Heylens, Jacques Dewailly, Jacques Amyot și Roger Deschodt, pârâți în acțiunea principală, de Maître G. Doussot, în procedura scrisă și în procedura orală,
- pentru Guvernul Republicii Franceze, de domnul G. Guillaume, în procedura scrisă,
- pentru Guvernul Regatului Danemarcei, de domnul L. Mikaelson, în procedura scrisă, și de domnul Joergen Molde, consilier juridic la Ministerul Afacerilor Externe, în procedura orală,
- pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul J. Griesmar, în procedura scrisă și în procedura orală,

având în vedere raportul pentru ședință, completat în urma procedurii orale din 31 martie 1987,

după ascultarea concluziilor avocatului general prezentate în ședința din 18 iunie 1987,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin hotărârea din 4 iulie 1986, primită la Curte la 18 august 1986, Tribunal de grande instance din Lille a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, o întrebare preliminară privind interpretarea articolului 48 din Tratatul CEE.

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unei proceduri penale, în urma urmăririi penale directe inițiate de Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football împotriva domnului Georges Heylens, antrenor de fotbal, și a domnilor Jacques Dewailly, Jacques Amyot și Roger Deschodt, directori ai société anonyme d'économie mixte „Lille Olympic Sporting Club” pe motiv că, în calitate de autor și, respectiv, complici, aceștia au încălcat dispozițiile Legii franceze nr. 84-610 din 16 iulie 1984 privind organizarea și promovarea activităților fizice și sportive (JORF din 17.7.1984), precum și dispozițiile articolului 259 din Codul penal francez referitor la uzurparea unui titlu.

3 Din dosar rezultă că, în Franța, accesul la profesia de antrenor de fotbal este condiționat de deținerea unei diplome naționale de antrenor de fotbal sau a unei diplome obținute în străinătate, dar recunoscută ca fiind echivalentă cu diploma franceză printr-o decizie a membrului competent al guvernului, în urma avizului unei comisii speciale.

4 Georges Heylens, pârât în acțiunea principală, este resortisant belgian și titular al unei diplome belgiene de antrenor de fotbal, care a fost angajat de „Lille Olympic Sporting Club” în calitate de antrenor al echipei profesionale de fotbal a acestui club. Cererea sa de recunoaștere a echivalării diplomei belgiene a fost respinsă printr-o decizie a membrului competent al guvernului, care face trimitere, ca motivare, la un aviz nefavorabil al comisiei speciale, și acesta nemotivat. Întrucât domnul Heylens a continuat să își exercite profesia, sindicatul profesionist al antrenorilor de fotbal l-a chemat în instanță, alături de directorii societății care l-au angajat, în fața tribunalului penal din Lille.

5 Întrucât avea îndoieli cu privire la compatibilitatea reglementării franceze cu normele privind libera circulație a lucrătorilor, Tribunal de grande instance din Lille (a opta cameră penală) a suspendat judecata până la pronunțarea unei hotărâri preliminare a Curții cu privire la următoarea întrebare:

„Faptul de a impune, pentru a putea exercita o activitate remunerată ca antrenor al unei echipe sportive (articolul 43 din Legea din 16 iulie 1984), deținerea unei diplome franceze sau a unei diplome obținute în străinătate recunoscută ca fiind echivalentă cu diploma franceză de către o comisie care se pronunță prin aviz nemotivat și împotriva căruia nu este prevăzută nicio cale de atac specifică, constituie sau nu o limitare a liberei circulații a lucrătorilor, definită la articolele 48-51 din Tratatul CEE, în absența unei directive aplicabile acestei profesii?”

6 Pentru o prezentare mai amplă a faptelor cauzei, a derulării procedurii, precum și a observațiilor prezentate în temeiul articolului 20 din Protocolul privind statutul Curții de Justiție a CEE, se face trimitere la raportul pentru ședință. Aceste elemente din dosar nu sunt reluate în continuare decât în măsura necesară pentru raționamentul Curții.

7 Prin întrebarea adresată instanța de trimitere urmărește, în esență, să se stabilească dacă, atunci când într-un stat membru accesul la o profesie salariată este condiționat de deținerea unei diplome naționale sau a unei diplome obținute în străinătate, dar recunoscută ca fiind echivalentă a acesteia, principiul liberei circulații a lucrătorilor consacrat la articolul 48 din tratat impune ca decizia prin care se refuză unui lucrător resortisant al altui stat membru recunoașterea echivalării diplomei eliberate de statul membru al cărui resortisant este, să poată face obiectul unei căi de atac în justiție și să fie motivată.

8 Pentru a răspunde la această întrebare, este necesar să se amintească faptul că articolul 48 din tratat pune în aplicare, în privința lucrătorilor, un principiu fundamental consacrat de articolul 3 litera (c) din tratat, care prevede că, în vederea realizării scopurilor prevăzute la articolul 2, acțiunea Comunității presupune eliminarea, între statele membre, a obstacolelor care stau în calea liberei circulații a persoanelor și a serviciilor (a se vedea hotărârea din 7 iulie 1976, Watson, cauza 118/75, Rec. p. 1185).

9 În temeiul principiului general privind interzicerea discriminării pe motiv de cetățenie prevăzut la articolul 7 din tratat, articolul 48 urmărește eliminarea din legislațiile statelor membre a dispozițiilor care, în ceea ce privește ocuparea unui loc de muncă, remunerația și alte condiții de muncă, ar impune resortisantului altui stat membru un tratament mai sever sau l-ar pune într-o situație de drept sau de fapt dezavantajoasă în raport cu situația unui cetățean al său aflat în aceleași împrejurări (a se vedea hotărârea din 28 martie 1979, Saunders, cauza 175/78, Rec. p. 1129).

10 În absența armonizării condițiilor de acces la o profesie, statele membre au dreptul de a defini cunoștințele și calificările necesare pentru exercitarea acestei profesii și de a impune prezentarea unei diplome care să ateste deținerea acestor cunoștințe și calificări.

11 Cu toate acestea, astfel cum s-a pronunțat Curtea în hotărârea din 28 iunie 1977 (Richard Hugh Patrick, cauza 11/77, Rec. p. 1199), cerința legitimă, în diversele state membre, în ceea ce privește deținerea unor diplome în vederea accesului la anumite profesii constituie o restricție în calea exercitării efective a libertății garantate de tratat, a cărei eliminare trebuie să fie facilitată prin directive care vizează recunoașterea reciprocă a diplomelor, certificatelor și a altor titluri. Astfel cum s-a pronunțat Curtea în hotărârea citată, faptul că aceste directive nu au fost încă adoptate nu autorizează un stat membru să refuze beneficiul efectiv al acestei libertăți unei persoane care intră sub incidența dreptului comunitar, din moment ce această libertate poate fi asigurată în acest stat membru în special în temeiul actelor cu putere de lege

și normelor administrative care permit recunoașterea diplomelor echivalente obținute în străinătate.

12 Întrucât libera circulație a lucrătorilor constituie unul din obiectivele fundamentale ale tratatului, obligația de a asigura libera circulație în temeiul actelor cu putere de lege și normelor administrative în vigoare rezultă, astfel cum s-a pronunțat Curtea în hotărârea din 28 aprilie 1977 (Thieffry, cauza 71/76, Rec. p. 765), din articolul 5 din tratat, conform căruia statele membre au obligația de a lua toate măsurile generale sau speciale necesare pentru a asigura îndeplinirea obligațiilor care decurg din tratat și de a se abține să ia măsuri care pot pune în pericol realizarea scopurilor tratatului.

13 Întrucât cerința privind calificările necesare pentru a practica o anumită profesie trebuie să fie conciliată cu imperativele liberei circulații a lucrătorilor, procedura recunoașterii echivalării diplomelor trebuie să le permită autorităților naționale să se asigure în mod obiectiv că diploma obținută în străinătate atestă că titularul acesteia are cunoștințe și calificări dacă nu identice, măcar echivalente celor atestate de diploma națională. Aprecierea echivalării diplomei obținute în străinătate trebuie să se realizeze luând exclusiv în considerare nivelul de cunoștințe și calificări pe care această diplomă, având în vedere natura și durata studiilor și a formării practice pe care le atestă ca efectuate, le prezumă ca fiind dobândite de titularul său.

14 Întrucât accesul liber la ocupare constituie un drept fundamental conferit în mod individual de tratat fiecărui lucrător din Comunitate, existența unei căi de atac în justiție împotriva oricărei decizii a unei autorități naționale care refuză beneficiul acestui drept este esențială pentru a-i garanta persoanei particulare protecția efectivă a dreptului său. Astfel cum a recunoscut Curtea în hotărârea din 15 mai 1986 (Johnston, cauza 222/84, Rec. pp. 1651, 1663), această cerință constituie un principiu general de drept comunitar care rezultă din tradițiile constituționale comune statelor membre și care a fost consacrat de articolele 6 și 13 din Convenția europeană a drepturilor omului.

15 Eficacitatea controlului jurisdicțional, care trebuie să poată include legalitatea motivelor din decizia atacată, implică, în general, ca instanța sesizată să îi poată solicita autorității competente comunicarea acestor motive. Întrucât în speță este vorba în special de asigurarea protecției efective a unui drept fundamental conferit de tratat lucrătorilor din Comunitate, este de asemenea necesar ca acești lucrători să își poată apăra dreptul respectiv în cele mai bune condiții posibile și să li se recunoască posibilitatea de a decide, în deplină cunoștință de cauză, să sesizeze instanța, atunci când le este util. Rezultă că, într-un astfel de caz, autoritatea națională competentă are obligația de a le aduce la cunoștință motivele pe care se întemeiază refuzul său, fie în decizia propriu-zisă, fie într-o comunicare ulterioară făcută la cererea acestora.

16 Totuși, aceste cerințe de drept comunitar, și anume existența unei căi jurisdicționale de atac și obligația motivării, nu privesc, având în vedere finalitatea lor, decât deciziile definitive, prin care se refuză recunoașterea echivalării, nu și avizele sau alte acte care intervin în etapa de pregătire și de cercetare.

17 În consecință, este necesar să se răspundă la întrebarea adresată de Tribunal de grande instance din Lille că, atunci când într-un stat membru accesul la o profesie salariată este condiționat de deținerea unei diplome naționale sau a unei diplome obținute în străinătate recunoscute ca fiind echivalentă a acesteia, principiul liberei circulații a lucrătorilor consacrat de articolul 48 din tratat impune ca decizia prin care se refuză unui lucrător resortisant al altui stat membru recunoașterea echivalării diplomei eliberate de statul membru al cărui resortisant este, să poată face obiectul unei căi de atac în justiție care să permită verificarea legalității sale

în raport cu dreptul comunitar și să îi permită părții interesate să ia cunoștință de motivele care stau la baza deciziei.

Cu privire la cheltuielile de judecată

18 Cheltuielile efectuate de Guvernul Republicii Franceze, de Guvernul Regatului Danemarcei și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebarea adresată de Tribunal de grande instance din Lille prin hotărârea din 4 iulie 1986, hotărăște:

Atunci când într-un stat membru accesul la o profesie salariată este condiționat de deținerea unei diplome naționale sau a unei diplome obținute în străinătate, recunoscute ca fiind echivalentă a acesteia, principiul liberei circulații a lucrătorilor consacrat de articolul 48 din tratat impune ca decizia prin care se refuză unui lucrător resortisant al altui stat membru recunoașterea echivalării diplomei eliberate de statul membru al cărui resortisant este, să poată face obiectul unei căi de atac în justiție care să permită verificarea legalității sale în raport cu dreptul comunitar și să permită părții interesate să ia cunoștință de motivele care stau la baza deciziei.

Mackenzie Stuart	Bosco	Due	Moitinho de Almeida	Rodríguez Iglesias
	Koopmans		Everling	Bahlmann
Galmot	Kakouris	Joliet	O'Higgins	Schockweiler

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 15 octombrie 1987.

Grefier

În calitate de președinte

P. Heim

G. Bosco

președinte de cameră